

Дата: 13.01.2026

Урок № 22

Тема: Ернест Міллер Гемінгвей: життя, творчість, доля. «Старий і море». Символічне значення і глибокий філософський підтекст повісті-притчі

Мета: ознайомити з життям і творчістю Е. Гемінгвея; розкрити гуманістичний характер його творчості (інтерес до особистості людини, її духовного світу, творчим можливостям, до його долі); дати поняття «повісті-притчі»; показати, як у повісті проявляються символічний сенс і філософський підтекст; сприяти формуванню та розвитку умінь творчого, тобто естетичного читання, що призводять до формування читацької самостійності; долучити до вершинних досягнень світової літератури і культури.

Матеріали до уроку:

Чи замислюєтеся ви над тим, що світова художня література – творіння всього людства, а не однієї нації. Незнання творчості зарубіжних письменників і поетів збіднює культуру молодих людей. Взаємодія вітчизняної та зарубіжної літератур дає вам можливість, порівнюючи історичні епохи, творчість письменників, робити висновки, розкривати ідейно-художній зміст творів.

Колись його чорно-білий портрет висів у кожній інтелігентній сім'ї. Светр, сива борода, примружений погляд... Мисливець на левів, мисливець на риб і красивих жінок, зрештою – на самого себе. Ернест Хемінгвей. У цьому імені є запах. Воно пахне сіллю і снігом. Воно пахне кров'ю, сумом і щастям. Тому що тепер ми точно знаємо – людину перемогти не можна. Цей письменник вплинув на кілька поколінь людей більше, ніж їхні батьки. У цьому році йому виповнилося б 118 років. Він – наш сучасник...

Найвидатнішим представником так званого «втраченого покоління» не випадково вважається Ернест Гемінгвей. Життєвий досвід його був різноманітним: він – учасник Першої світової війни, враження від якої стали його першим університетом життя і відбилися на всьому його творчості (у багатьох, особливо ранніх його творах, відчутні автобіографічні моменти). Гемінгвей довго працював журналістом, був свідком великої економічної кризи, відвідав багато різних країн.

Широке визнання письменник отримав завдяки своїм романам і численним оповіданням – з одного боку, і своєму життю, повного пригод і несподіванок, – з іншого. Його стиль, короткий і насичений, значно вплинув на літературу ХХ століття. Три твори – «І сонце сходить (Фієста)», «Прощай, зброе!» та «Старий і море» – є відображенням різних етапів творчого зростання Гемінгвея, еволюції його художніх принципів. Повість «Старий і море» виявилася

великою подією літературного життя і за рівнем художньої майстерності, і за своєю проблематикою. Її можна визначити як філософську притчу, але при цьому образи її піднімаються до символічних узагальнень, що мають конкретний, майже відчутний характер.

Орієнтовний запис

Гемінгвей Ернест Міллер: журналіст, письменник

- ✚ Народився у 1899 р. в Оук-Парку (передмістя Чикаго).
- ✚ 1917 — закінчив середню школу.
- ✚ 1918 — репортер газети «Канзас-сіті стар».
- ✚ 1923-1929 — видані книги «В наш час», «Весняні води», «І сонце сходить», «Чоловіки без жінок», «Прощай, зброя!»
- ✚ 1939 — робота над романом «По кому дзвонить дзвін».
- ✚ 1947 — вручення в Гавані Бронзової зірки за відвагу і відмінну роботу по збору військової інформації.
- ✚ 1958-1959 — робота над книгою спогадів про Париж 1920-х рр. (видана посмертно під назвою «Свято, яке завжди з тобою»).
- ✚ 1960 — завершення багаторічної роботи над повістю «Морська погоня».
- ✚ Загинув 25 червня 1961 р. у своєму будинку.
- ✚ Лауреат вищої літературної премії США — премії Пулітцера (1952) і Нобелівської премії (1954) за повість «Старий і море».

Ернест Гемінгвей прожив лише 62 роки, але його життя було наповнене пригодами і боротьбою, поразками і перемогами, великою любов'ю і виснажливою роботою. Він був завзятим мисливцем і рибалкою, брав участь в самих ризикованих пригодах і зухвалих дослідженнях. Його герої були схожі на нього: сміливі, енергійні, готові до боротьби.

У вересні 1952 року навчений життєвим досвідом художник віддає повість «Старий і море» в світ. Твір вийшов на сторінках журналу «Лайф», тираж якого був 5 мільйонів екземплярів, і приніс йому всесвітню популярність. За цю повість, по глибині і силі нагадує, швидше, невеликий роман, Ернест Гемінгвей отримав Пулітцерівську премію, найпрестижніший символ літературного визнання в США. Цей твір вплинув і на присудження письменнику Нобелівської премії з літератури у 1954 році.

Повість «Старий і море» — один з останніх завершених творів легенди американської літератури Ернеста Гемінгвея, своєрідний підсумок творчих пошуків автора. Літературознавці визначають жанр твору як повість-притча, тобто твір, що розповідає про долю і певні події життя героя, але ця розповідь

має алегоричний характер, глибокий моральний і філософський зміст. Повість тісно пов'язана з усіма попередніми творами письменника і є вершиною його роздуму про сенс життя.

Дати відповіді на поставлені запитання (письмово):

- Як ви думаєте, чому герой притчі – старий чоловік: адже старість – це слабкість, згасання, невдача?
- Що означає природа для старого Сантьяго?
- Чому старий звертається до природи, розмовляє з нею?
- Як старий відноситься до моря, неба, зірок, птахів? Чому у своїх монологів він звертається до риби як до мислячої істоти?
- Що зрозумів Сантьяго, коли, дивлячись на безмежний простір моря, «побачив табун диких качок, що летіли над водою, чітко вирізняючись на тлі неба»?
- Старий Сантьяго, вперше побачивши рибину, яка попалася йому на гачок, міркує так: «Цікаво, чого це вона виринула? Ніби тільки для того, щоб показати мені, яка вона величезна. Ще б пак, тепер я це знаю. Добре було б показати їй, що я за людина. Ех, якби я був нею і мав усе, що вона має проти моєї єдиної зброї». Про яку «зброю» йде мова?
- Як старий Сантьяго розуміє світ природи, суспільства і Всесвіту?
- Які його міркування про щастя?
- Який художній принцип використовує Ернест Хемінгуей при написанні своїх творів, пояснюючи його так: «Якщо письменник добре знає те, про що пише, він може опустити багато з того, що знає, та, якщо він пише правдиво, читач відчує все опущене так само гостро, як якби письменник сказав про це?» (Принцип айсбергу).

«Принцип айсбергу», проголошений Гемінгвеєм. Згідно з цим принципом на поверхні тексту повинна бути одна десята сенсу, дев'ять десятих — в підтексті. «Принцип айсбергу» за власним визначенням письменника: художній текст лише та частина айсбергу, яку видно на поверхні. Письменник широко використовує натяки, підтекст, розраховуючи на читацький домисел.

Складання схеми «Старий і море» – філософська повість».

«Старий і море» – філософська повість»

Простий сюжет – поєдинок Сантьяго з рибами і акулами

Підтекст – гімн мужності, його волі і мужності

Пафос

«Як добре, що нам не доводиться
щоб
вбивати сонце, місяць і зірки. Досить
можна знищити
того, що ми вимагаємо їжу у моря
і вбиваємо своїх братів».

Гуманність

«Людина не для того створена,
терпіти поразки. Людину
але її не можна перемогти».

Філософська повість

У новелі «Старий і море» майстер зумів у лаконічній формі переказати і осмислити одвічну трагедію людського існування. Героєм цього геніального в його простоті творіння Гемінгвей обирає рибалку Сантьяго – старого, висушеного сонцем і обгризеного морем. Сантьяго все життя мріяв про казкову удачу – і вона несподівано приходить до нього в образі нечуваної, величезного розміру риби, котра клюнула на приманку. Основна частина новели – опис багатогодинного поєдинку старого і риби у відкритому океані, поєдинку, який ведеться в чесних умовах, на рівних. У символічному плані цей поєдинок прочитується як одвічна боротьба людини з природними стихіями, з самим буттям. В момент, коли перемога старого близька, його човен оточують акули і терзають тіло риби до тих пір, поки від неї не залишається голий кістяк.

Назва твору викликає певні асоціації, натякає на головні проблеми: людина і природа, земне і вічне, потворне і прекрасне тощо. Сполучник «і» («Старий і море») об'єднує і разом з тим протиставляє ці поняття. Герої і події повісті конкретизують ці асоціації, поглиблюють і загострюють заявлені в назві проблеми. Старий символізує людський досвід і разом із тим його обмеженість. Поруч зі старим рибалкою автор змальовує маленького хлопчика, який вчиться, переймає досвід у старого Сантьяго.

Безрадісна мораль повісті-притчі – в самому її тексті: людина у своєму поєдинку з буттям засуджена на поразку. Але вона зобов'язана вести боротьбу до кінця. Сантьяго зрозумілий тільки для однієї людини – хлопчика, його учня. Коли-небудь хлопчикові посміхнеться удача. У цьому – надія і втіха старого

рибалки. «Людину можна знищити, – думає він, – але її не можна перемогти». Коли старий засинає, йому сняться леви.

Такі судження про життя, про жорстокий світ та місце людини в ньому здобули Гемінгвея репутацію філософа, який проповідує новий стоїцизм.

Завдання. Е. Гемінгвей говорив про свою повість-притчу «Старий і море»: «Я спробував дати справжнього старого і цього хлопчика, справжнє море і справжню рибу, справжніх акул. І якщо мені це вдалося зробити досить добре і правдиво, вони, звичайно, можуть бути витлумачені по-різному». Як ви «витлумачуєте» образи цієї повісті?

Повість «Старий і море», відзначена Пулітцерівською премією, – одна з вершин американської і світової словесності XX століття. Книга двопланова. З одного боку, це цілком реалістично-достовірна розповідь про те, як старий рибалка Сантьяго спіймав велику рибу, як зграя акул накинулася на цю рибу, і йому не вдалося відбити свою здобич, і на берег він привіз лише риб'ячий кістяк. Але за реалістичною тканиною оповідання виразно проступає інший, узагальнений, епічно-казковий початок. Він відчутний у навмисній гіперболізації ситуації і деталей: риба занадто величезна, акул занадто багато, від риби нічого не залишилося – скелет обгризений начисто, старий один проти цілої зграї.

Ця книга з її універсальною проблематикою, здавалося б, ніяк не пов'язана з тодішньою злобою дня. Описане тут могло статися в будь-якій країні – на будь-якому морському або океанському узбережжі – і в будь-який час. Тим не менш її поява саме в цю епоху цілком закономірна. Вона дивно вписується в американську літературу 50-х. Тільки молоді бунтарі оперують яскравими фактами, а Гемінгвей – філософськими категоріями. Його невелика повість – це не протест проти існуючого світопорядку, а його філософське заперечення.

Домашнє завдання

Підготуватися до творчої роботи за Ернестом Міллером Гемінгвей «Старий і море».

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

y.levchuk2976@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку